

УДК: 631.227:616.993.19:636.5

РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЕЙМЕРІОЗУ КУРЕЙ У ПТАХІВНИЧИХ ГОСПОДАРСТВАХ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

Мазур І.Я.

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Проведені дослідження свідчать про розповсюдження еймеріозної інвазії курей у птахівничих господарствах західних областей України, а саме: Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської – за різної технології утримання (кліткове та долівкове).

Ключові слова: еймеріоз, кури

Вступ. У забезпеченні населення продуктами харчування важливе місце належить птахівництву. До проблем, що перешкоджають повноцінному розвитку цього напрямку господарювання, належать інвазійні хвороби. Одним з найпоширеніших захворювань курей є еймеріоз – серйозна загроза для птахівничих господарств на більшості територій пострадянського простору [1]. Проблема еймеріозу сьогодні не менш актуальна, ніж у минулі роки. За сприятливих умов еймерії протягом короткого часу можуть у величезних кількостях накопичуватися в пташнику, що може привести до розвитку ензоотій [2]. Це постійна потенційна загроза захворювання. Збудник хвороби, локалізуючись в організмі птиці, здійснює на нього механічний, токсичний, трофічний та інокуляторний впливи [3, 4].

Еймеріоз курей – це кишкова інвазія, яку викликає внутрішньоклітинний паразит типу найпростіших роду *Eimeria*. Розрізняють такі різновиди паразиту, які уражають курчат: *Eimeria tenella*, *Eimeria necatrix*, *Eimeria acervulina*, *Eimeria maxima*, *Eimeria brunetti*, *Eimeria mitis*, *Eimeria praecox*, *Eimeria mivati*. Кожний вид характеризується власною локалізацією інвазії, патогенністю та імуногенністю. Найбільш патогенними вважаються *Eimeria tenella* – локалізуються в сліпій кишці; в тонкому відділі кишечника локалізуються *Eimeria necatrix*, *Eimeria acervulina*, *Eimeria maxima*, *Eimeria brunetti*, *Eimeria mitis* [1,2,4,10].

Джерелом інвазії є хворі курчата, а також дорослі кури, які є носіями еймерій, забруднені корми, вода, порушення технології утримання, робочий інвентар, механічні носії ооцист – гризуни, комахи та ін. [2,4].

Згідно з даними світової ветеринарної статистики, втрати від еймеріозу у птахівництві становлять близько 500 млн. доларів щорічно. Падіж молодняку при еймеріозах завдає найбільших економічних збитків. Значну частину втрат

також становлять зниження продуктивності курей, маси тіла, загибель від вторинної інфекції [1,4,9,11].

На сьогодні залишаються не вивченими шляхи поширення найпростіших серед птиці. Адже вже через 3–5 років нові препарати стають малоефективними внаслідок швидкої адаптаційної здатності ооцист еймерій до дії лікарських та дезінфікуючих засобів [5,6,8].

Вищезазначене підтверджує актуальність теми досліджень. Адже збитки від еймеріозу не обмежуються падежем – птиця втрачає у приростах маси тіла, якості продукції. М'ясо птиці, яка переохворіла, містить підвищену кількість вільних амінокислот, через що знижується його поживна цінність і зменшується термін зберігання. Вітчизняне птахівництво невідкладно потребує високоефективних і екологічно безпечних лікарських засобів для лікування та профілактики еймеріозу птахів, зокрема курей.

Метою наших досліджень було вивчити поширення еймеріозу курей у птахівничих господарствах Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської областей – за різних технологій утримання.

Матеріал та методи дослідження. Вивчення поширення еймеріозу курей проводили протягом 2012 року у спеціалізованих птахівничих господарствах західних областей України, а саме: Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської – з різною технологією утримання (кліткове та долівкове). Долівкова система утримання характерна для невеликих господарств, яким властива сезонність у виробництві яєць або м'яса. Кліткова система утримання передбачає використання кліткових батарей, механізацію й автоматизацію трудомістких процесів (годівля, напування, збирання яєць, прибирання посліду, контроль за температурним режимом).

Про швидкість розповсюдження еймеріозу серед поголів'я птиці та зростання інтенсивності інвазування тварин маємо можливість судити за даними матеріалів звітності районних державних лабораторій ветеринарної медицини Івано-Франківської, Львівської і Тернопільської областей та за даними власних досліджень.

Дослідили 4835 проб посліду, відібраних з клоаки курей, взятих у пташниках господарств за різних технологій утримання. Проби посліду (5% голів птиці з кожної групи) досліджували в лабораторії кафедри паразитології, іхтіопатології та ветеринарно-санітарної експертизи Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Копроскопічні обстеження проводили за методом Дарлінга на наявність ооцист еймерій. Споруючі ооцист еймерій проводили за методикою *Long et al.* (1976) [12].

Результати досліджень. У всіх досліджуваних птахівничих господарствах західних областей України перед посадкою птиці проводиться

дезінфекція препаратами «Віроцид», «Параформ», «Екоцид С» – аерозольними генераторами холодного та гарячого розпилення, а також профілактична обробка курей для боротьби з ооцистами еймерій.

За результатами проведених копроскопічних обстежень незначна екстенсивність інвазії курей еймеріями встановлена в усіх досліджуваних господарствах Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської областей за різних технологій утримання (табл. 1, 2, 3).

Таблиця 1

Поширення еймеріозу курей за різних технологій утримання птахівничих господарств Івано-Франківської області

№ з/п	Район, птахівниче господарство	Поголів'я птиці		Технологія утримання	Досліджено проб	Інвазовано еймеріями	
		вид	голів, тис.			Ураження птиці	Екстенсивність, %
1.	Городенківський р-н, ДП «Городенківська птахофабрика» ПАТ «Авангард»	Кури-несучки	556	кліткова	350	7	2,0
2.	Коломийський р-н, ТзОВ «Корнич»	Кури-бройлери	60	долівкове	220	9	4,0
3.	Коломийський р-н, ТзОВ «Ленштен»	Кури-несучки	23	кліткове	180	2	1,1
4.	Рогатинський р-н, ДП «Рогатинська птахофабрика», ПАТ «Авангард»	Кури-несучки	327	кліткове	300	2	0,6
5.	Рогатинський р-н, СФГ «Микитин»	Кури-несучки	7	кліткове	125	1	0,8
6.	Снятинський р-н, - ТзОВ ВКФ «Варто»	Кури-бройлери	391	долівкове	320	12	3,75
7.	Тисменицький р-н, ЗАТ "Авангард".	Кури-несучки	540	кліткове	350	-	-
8.	Всього				1845	33	1,78

Таблиця 2

**Поширення еймеріозу курей за різних технологій утримання
птахівничих господарств Львівської області**

№ з/п	Район, господарство	Вид поголів'я	Технологія утримання	Досліджено проб	Інвазовано еймеріями	
					Ураження птиці	Екстенсивність, %
1.	Бродівський р-н, СВГ «Ясенів»	Кури-несучки	кліткове	300	10	3,3
2.	Буський р-н, ТЗОВ АПФ «Львівська»	Кури-несучки	кліткове	300	23	7,6
3.	Городоцький р-н, ФГ «Унія»	Кури-бройлери	долівкове	200	19	9,5
		Кури-несучки	кліткове	120	6	5,0
4.	Жовківський р-н, ПП «Візенберг»	Кури-бройлери	долівкове	200	14	7,0
		Кури-несучки	кліткове	100	6	6,0
5.	Кам'яно-Бузький р-н, АФ «Загаї» ТЗОВ	Кури-бройлери	долівкове	200	12	6,0
		Кури-несучки	кліткове	100	3	3,0
6.	Всього			1520	93	6,12

Таблиця 3

**Поширення еймеріозу курей за різних технологій утримання
птахівничих господарств Тернопільської області**

№ з/п	Район, птахівниче господарство	Поголів'я птиці		Технологія утримання	Досліджено проб	Інвазовано еймеріями	
		вид	голів, тис.			Ураження птиці	Екстенсивність, %
1.	Гусятинський р-н, ПАП «Добробут»	Кури-несучки	115	кліткова	220	3	1,3
2.	Гусятинський р-н, «Масарівські Липки»	Кури-бройлери	20	долівкове	200	7	3,5
3.	Зборівський р-н, ТЗОВ «Білий берег»	Кури-бройлери	58	долівкове	250	9	3,6
4.	Підволочиський р-н, філія «Масарівські Липки»	Кури-бройлери	15	долівкове	150	7	4,6
5.	Теребовлянський р-н, ТОВ «Західагропродукт»	Кури-несучки	327	кліткове	300	4	1,3
6.	Тернопільський р-н, «Тернопільська птахофабрика»	Кури-несучки	460	кліткове	350	5	1,4
Всього					1470	35	2,38

В усіх господарствах Західного регіону де вирощують курей-несучок, використовують кліткові батареї вітчизняних виробників (ОКН та ТБК), в окремих господарствах використовують кліткові батареї італійського виробника *FACO*. У господарствах, де вирощують курей-бройлерів, використовують долівкову систему утримання.

Факторами передачі інвазії є забруднені ооцистами еймерій корми, кури-носії, які утримувались на долівці, а в 90-денному віці при переведенні в клітки, вода, підстилка, ґрунт, предмети догляду та інвентар, зокрема, скребкові транспортери. У господарствах при долівковому утриманні птиці спостерігається вища екстенсивність інвазії щодо використання кліткової системи утримання, цьому сприяє висока вологість повітря і використання вогкої підстилки. Так, у птахівничих господарствах Івано-Франківської області (ТЗОВ «Корнич» Коломийського р-ну; ТЗОВ ВКФ «Варто» Снятинського р-ну,)

екстенсивність інвазії при долівковому утриманні складала від 3,75 до 4,0 %, тоді як при клітковому утриманні (ДП «Городенківська птахофабрика» ПАТ «Авангард» Городенківського р-ну; ТзОВ «Ленштен» Коломийського р-ну; ДП «Рогатинська птахофабрика», ПАТ «Авангард» Рогатинського р-ну; СФГ «Микитин» Рогатинського р-ну) *EI* 0,6-2,0 %. У птахівничих господарствах Львівської області поширення еймеріозної інвазії дещо інше. При долівковій системі утримання (ФГ «Унія» Городецького району; ПП «Візенберг» Жовківського району; АФ «Загаї» ТзОВ Кам'яно-Бузького району) *EI* від 6,0 % до 9,5 %, а при утриманні в кліткових батареях (СВГ «Ясенів» Бродівського району та ТзОВ АПФ «Львівська» Буського району) *EI* від 3,3 % до 7,6 %. У птахівничих господарствах Тернопільської області екстенсивність інвазії при долівковому утриманні («Масарівські Липки» Гусятинського р-ну; ТзОВ «Білий берег» Зборівського р-ну; філія «Масарівські Липки» Підволочиського р-ну) становила від 3,5 % до 4,6 %, а при клітковій системі утримання (ПАП «Добробут» Гусятинського р-ну; ТОВ «Західагропродукт» Тербовлянського р-ну; «Тернопільська птахофабрика» Тернопільського р-ну) – *EI* 1,3-1,4 %.

За даними ветеринарної звітності у птахівничих господарствах західних областей України протягом 20 років не спостерігається клінічних проявів хвороби.

Проведений аналіз результатів досліджень щодо еймеріозу курей західних областей України в розрізі окремих господарств Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської областей показав, що екстенсивність інвазії еймеріями залежить від типів та розмірів господарств, гігієнічних умов утримання птиці, своєчасного проведення профілактичних заходів.

Висновки.

1. У птахівничих господарствах західних областей України за результатами копроскопічних досліджень виявлена еймеріозна інвазія.
2. У птахівничих господарствах Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської областей екстенсивність інвазії була неоднаковою і залежала від способу утримання і технології ведення птахівництва.
3. При клітковій системі утримання екстенсивність інвазії була вдвічі меншою порівняно з долівковою системою утримання.

Перспективи подальших досліджень включають розробку профілактичних заходів і засобів щодо запобігання еймеріозу курей та вивчення їх впливу на якість і безпеку отриманих продуктів харчування.

Список літератури.

1. Williams, R.B. Epidemiological aspects of the use of live anticoccidial vaccines for chickens [Text] / R.B. Williams // Int. J. Parasitol, 1998. – № 28. – P. 1089-1098.

2. Тимофеев Б.А. Эймериоз птиц / Б.А. Тимофеев // Ветеринарный консультант. – 2004. – №5. – С. 6–10.
3. Новикова И.Н. Болезни домашней птицы. – М.: Вече, 2006. – 160 с.
4. Черткова А.Н., Петров Ю.А. Гельминты домашних куриных птиц и вызываемые ими заболевания. – М.: Изд-во ВИГИС, 1961. – 340 с.
5. Сандул, А.В. Проблема эймериоза в бройлерном птицеводстве [Текст] / А.В. Сандул // Исследования молодых ученых в решении проблем животноводства : матер. III Международной науч.-практич. конф. – Витебск, 2003. – С. 204-205.
6. Хьюн, С. Иммунная реакция с-х. птицы с *Coccidia* [Текст] / С. Хьюн // Эффективне птахівництво. – 2008. – № 11. – С. 48-52.
7. Белозерова С. Новый подход к профилактике кокцидиоза у бройлеров / С. Белозерова // Новое в эпизоотологии, диагностике и профилактике инфекционных и незаразных болезней птиц в промышленном птицеводстве: материалы международной юбилейной научно-практической конференции. – СПб. – Ломоносов, 2004. – С. 176–180.
8. Болезни домашних и сельскохозяйственных птиц / Б.У. Кэлнек и др.; под ред. Б.У. Кэлнека, Х. Джона Барнса, Чарльза У. Биерда и др.; пер. с англ. И. Григорьева, С. Дорош, И. Хрущева, И. Суровцев. – М.: Аквариум Бук, 2003. – 1232 с.
9. Крылов М.В. Встречаемость кокцидий (*coccidea*) у различных систематических групп хозяев / Крылов М.В., Белова Л.М. // Паразитология. – С.-Петербург: Наука, 2003. – Т. 37, Вып. 6. – 524 с.
10. Ятусевич, А.И. Протозойные болезни сельскохозяйственных животных / А.И. Ятусевич. – Витебск: УО «ВГАВМ», 2006. – С. 84–98.
11. Интегрированная система контроля кокцидиоза / Мишин В.С., Разбицкий В.М., Крылова Н и др. // Птицеводство. – 2004. – №8. – С. 17–21.
12. Long P. L. A guide to laboratory techniques in the study and diagnosis of avian coccidiosis / P. L. Long, P. L. Joyner, B. J. Millard et al // *Fol. Vet. Lat.* – 1976. – Vol. 6. – P. 201–207.

РАСПРОСТРАНЕНИЕ ЕЙМЕРИОЗА КУР В ПТИЦЕВОДЧЕСКИХ ХОЗЯЙСТВАХ ЗАПАДНЫХ ОБЛАСТЕЙ УКРАИНЫ. Мазур И.Я.

Проведенные исследования свидетельствуют о распространении еймериозной инвазий кур в птицеводческих хозяйствах западных областей Украины, а именно: Ивано-Франковской, Львовской и Тернопольской - по разной технологии содержания (клеточное и напольное).

Ключевые слова: эймериоз, куры

SPREADING OF CHICKENS EIMERIA IN POULTRY FARMS OF WESTERN REGIONS OF UKRAINE. Mazur I.

The conducted researches affirm the extensive spreading of eimeria invasions in chickens on poultry farms of Western Oblast of Ukraine, namely: Ivano-Frankisk, Lviv and Ternopil in various technologies of maintenance (cage and earthen floor).

Key words: eimeriosis, chickens